

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
71 - 84/14
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

БЕОГРАДСКИ СЕНТАР
ЗА ЛЈУДСКА ПРАВА

дел. бр. 35449 датум: 02. 12. 2014.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА ПРЕПОРУКА НПМ ЗА
УНАПРЕЂЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА НЕРЕГУЛАРНИМ
МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА У РЕПУБЛИЦИ
СРБИЈИ

Извештај о посети Прихватилишту за странце у Падинској Скели

Београд, октобар 2014. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву³, Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то Београдски центар за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Дијалог, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (MDRI-S), Комитет правника за људска права (YUCOM), Међународну мрежу помоћи (IAN), Одбор за људска права – Ваљево, Хелсиншки одбор за људска права у Србији и Центар за људска права – Ниш.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У обављању послова Националног механизма за превенцију тортуре, Заштитник грађана је надлежним органима упутио препоруку бр. 75-6/14 од 10. 02. 2014. године. Наиме, испитујући законитост и правилност поступања, као и примену важећих стандарда према тражиоцима азила, односно нерегуларним мигрантима затеченим на територији Србије, НПМ је уочио да органи јавне власти нису установили системски приступ који омогућује ефикасно поступање у складу са важећим прописима и међународним стандардима у области азила и миграција.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен је 29. децембра 2011. године у „Службеном гласнику Републике Србије“

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

ПОСЕЋЕНА ИНСТИТУЦИЈА	Прихватилиште за странце у Падинској Скели
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење спровођења препорука НПМ за унапређење поступања према нерегуларним мигрантима/тражиоцима азила у Републици Србији (бр. препоруке: 75-6/14)
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана, у сарадњи са удружењем Београдским центром за људска права
ВРСТА ПОСЕТЕ	Контролна посета
ДАТУМ ПОСЕТЕ	31. октобар 2014. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је ненајављена
ТИМ ЗА ПОСЕТУ	<p>Вођа тима: Јелена Унијат, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i></p> <p>Чланови тима: Јелена Јелић, <i>Стручна служба Заштитника грађана</i> Никола Ковачевић, <i>Београдски центар за људска права</i> Драган Божовић, <i>Београдски центар за људска права</i> Милена Васић, <i>Београдски центар за људска права</i> Марко Гагић <i>преводац за арапски језик</i> Момир Турудић <i>преводац за персијски језик</i></p>

САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА ТИМОМ НПМ

Сви запослени у Прихватилишту за странце у Падинској Скели остварили су пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућили му приступ свим просторијама и инсталацијама, фотографисање просторија, пружили све тражене информације, омогућили несметан увид у тражену документацију.

Пријем странаца и упознавање са правима и обавезама током боравка у Прихватилишту

Нерегуларне мигранте у Прихватилиште за странце доводе полицијски службеници подручних полицијских управа. По пријему у Прихватилиште врши се преглед лица и одузимају им се мобилни телефони, новац и ствари које по процени полицијских службеника Прихватилишта представљају безбедносни ризик (попут оштрих предмета, сечива и слично). Странцу се личне ствари враћају по отпуштању, односно по отпочињању поступка принудног удаљења. Такође, према наводима управе Прихватилишта, странцима се омогућава да по пријему обаве један телефонски разговор, као и да уз одобрење управника примају посете и пошту.

Прихватилиште за странце подељено је у два дела, тзв. „анекса“. Анекс број 1 је предвиђен да у њему бораве мушкарци, док се у Анексу број 2 смештају жене и деца. Капацитети Прихватилишта су 66 места, а у тренутку посете у Прихватилишту је боравило 14 странаца, од чега 10 из Сирије. Остали странци били су из земаља бивше Југославије (Црна Гора, Македонија и Босна и Херцеговина). Увидом у релевантну евиденцију, али и кроз разговор са запосленима утврђено је да странци у Прихватилишту бораве између 5 и 25 дана.

Представници Прихватилишта напоменули су да није пракса да се по пријему у Прихватилиште врши лекарски преглед странца. Лекарски преглед спроводи се само када запослени у Прихватилишту процене да доведени странац има одређени здравствени проблем (постојање видних повреда или испољавање знакова одређене болести) или на захтев лица смештеног у Прихватилиште. У таквим случајевима користе се услуге лекара запосленог у Казено-поправном заводу Падинска Скела. Такође, преглед се врши и након употребе средстава принуде, међутим, такав случај није забележен у последње две године.

Комуникација између запослених и странаца обавља се искључиво на енглеском језику, док је Извод из Кућног реда у Прихватилишту за странце видно истакнут у заједничким просторијама, преведен на енглески, француски, руски и арапски језик.

Приступ поступку азила

Према наводима, након пријема у Прихватилиште са лицем се обавља разговор. Уколико у току разговора странац изрази намеру да затражи азил у Републици Србији о томе се сачињава службена белешка, која се доставља Одсеку за азил. Представници Одсека за азил са лицима која су изразила намеру за тражење азила обављају разговоре у Прихватилишту. У тренутку посете НПМ тима, било је у току подношење захтева за азил овлашћеном службенику Одсека за азил. Након обављеног интервјуа са представницима Одсека за азил, лица се шаљу у Центар за азил у Крњачи. Истакнуто је и да се странци приликом пријема у Прихватилиште, усмено и на енглеском језику, поучавају о могућности да траже азил у Републици Србији.

Спровођење поступка принудног удаљења

Увидом у евиденцију „Књига странаца у Прихватилишту“ утврђено је да је у току 2013. године у Прихватилишту за странце боравило 667 лица, док тај број у 2012. години износи 1841, а од почетка 2014. године 337 лица. Према речима саговорника НПМ, већина удаљења са територије Републике Србије се успешно спроведе. Ретко када се дешава да странац буде отпуштен из Прихватилишта из разлога што његово принудно удаљење није могуће.

Принудно удаљење странаца, чија дипломатско-конзуларна представништва постоје у Србији, спроводи се тако што представништва издају привремену путну исправу уз помоћ које се странаца враћа у своју земљу порекла.

Међутим, увидом у евиденцију установљено је да у Прихватилишту претежно бораве лица чије земље порекла немају дипломатско-конзуларно представништво у Србији.⁴ НПМ је извршио увид у предмете о принудном удаљењу странаца чије државе порекла немају дипломатско-конзуларно представништво у Србији. Највећи број тих странаца је пореклом из Сирије, док је мањи број пореклом из Авганистана, Ирака и појединих афричких земаља као што су Сомалија и Нигерија. Сваки од предмета у који је НПМ тим извршио увид садржи: решење о смештању у Прихватилиште за странце, записник о пријему и претресу странца, записник о примопредаји странца између представника ПУ и представника Прихватилишта за странце, обавештење о правима странаца који бораве у Прихватилишту⁵ преведено на енглески језик и потврду о одузетим предметима. Ниједан предмет, у који је извршен увид, не садржи одлуку о принудном удаљењу. Такође, у предметима постоје и службене белешке о спровођењу лица до надлежног регионалног центра Управе граничне полиције, преко ког се спроводи поступак принудног удаљења. Спровођење врше припадници Службе обезбеђења Прихватилишта.

Увидом у евиденцију „Књига странаца у Прихватилишту“ утврђено је да је највећи број принудних удаљења спроведен у Македонију и то на граничном прелазу Рујан код Прешева. У периоду од 10. октобра 2012. године до дана посете НПМ, 265 странаца је принудно удаљено у Македонију.

О поступку принудног удаљења са лицима се обављају разговори, у којима се она информишу о процедури удаљења, али не постоји никакав облик психолошке припреме странца за принудно удаљење. Чињеница да ће бити принудно удаљени им се саопштава усменим путем, на енглеском језику.

Материјални услови

Странци се смештају у два одвојена анекса од којих мушки анекс има 6, а женски 3 собе. У свакој соби постоје грејна тела и мокри чворови који су у добром стању и који су адекватно изоловани тако да је обезбеђена приватност сваком лицу које их користи. Собе су добро осветљене и природном и вештачком светлошћу, а прозори су довољно велики да омогућавају проветравање. У сваком анексу се налази просторија за дневни боравак, тоалет, купатило и шеталиште. Просторија за дневни боравак користи се и као трпезарија, тј. у њима се странцима сервирају оброци. У трпезарији/дневном боравку постоје столови, столице и телевизор. Шеталиште, у коме странци имају право да бораве два сата дневно, покривено је видео надзором, али није довољно пространо да се у њему спроводи било какав облик физичке активности осим шетње. Шетња се спроводи уз надзор припадника Службе обезбеђења. Материјални услови у којима бораве странци су према оцени НПМ добри, с тим што је неопходно побољшати хигијену у просторијама за спавање у Анексу број 1 и омогућити боље услове за обављање физичких активности.

Разговор са затеченим странцима

Већина затечених странаца су у Србију незаконито ушли из Македоније. Неки од странаца са којима је НПМ тим обавио разговор тврдили су да су на свом путу ка Србији највише непријатности имали у Македонији. Навели су да их је полиција у Македонији тукла, као и да им је одузела новац и мобилне телефоне. Нису навели да су сличне проблеме имали са полицијом у Републици Србији.

Један део странаца је истакао да је отишао у Управу за странце у Београду како би тражио од полицијских службеника да им издају „*папир уз помоћ кога би могли несметано 72 сата да путују кроз Србију*“.⁶ Из разговора са њима чланови НПМ тима су стекли утисак да странци уопште не знају која је права сврха наведеног документа. Саговорници НПМ нису били свесни да би издавање потврде значило да су они изразили намеру да траже азил у Србији

⁴ Сирија, Сомалија, Авганистан, Судан и слично.

⁵ Постоји посебан образац обавештења за малолетнике који је такође преведен на енглески језик.

⁶ Јасно је да се у овом случају ради о потврди о израженој намери да се тражи азил.

и да сврха потврде није легализација транзита кроз Србију даље ка земљама ЕУ. Нико од њих није имао намеру да тражи азил у Србији.

У прекршајном поступку тврде да им није био обезбеђен преводилац за матерњи језик, нити им је омогућено да се изјасне о прекршајима који су им се стављали на терет. Сви су осуђени на новчане казне које су им, због немогућности да их плате, замењене казном затвора. По издржаној казни доведени су у Прихватилиште.

Нико од затечених странаца није имао намеру да тражи азил у Србији, и свима су им крајње дестинације земље попут Немачке и Шведске. Сем проблема у комуникацији са запосленима у Прихватилишту нису имали друге притужбе на поступање запослених, исхрану и слично.